

25.05x22.41	1	2	עמוד	הארץ - תרבות וספרות	21/03/2025	93514001-3
מאגנט - הוצאת ספריסטיוול בכורות - מאת מור קדישון - 25910						

נחיל הדבורים הוא מקום מפגש עם הרוח של העולם

4.

נדב הביא לי את ספרם האלבומי של יורם יוס'טוב ועוזי פז "רוחות מנשבות, ציפורים נודות", שהתכתורת שלו היא "ציפורים נודות בארץ ובעולם". הספר, המלווה בציילומים מרהיבים, עוסק בתופעת הנדירה, תופעה חידתית ומרשימה שיש לה כיוונים שונים, מרחקים שונים ומופעים שונים. זהו ספר מדעי מרתק המנסה להתבונן במופעים השונים של נדירות הציפורים ולהסבירם כך שכל אוהב ציפורים יוכל להבינם ללא קושי.

הספר השני הוא "טיול בכורות" מאת מור קדישון והתכתורת שלו "מבט קוסמולוגי על דבורים ואנשים". הדבורים מתמטות והולכות, וזו תופעה מעוררת דאגה שהלא קיומנו תלוי בהן. ענייני דבורים נובע מכך שגדלתי עמן מאז היותי תינוקת כי הורי היו דבוראים שנים אחרות. כשבתי הצעירה למדה חקלאות היא התמחתה בדבוראות אצל פרופסור ינק לנסקי הנפלא במורים.

"מעטים יודעים", כותבת מור קדישון בפרק הנקרא "למה להתבונן בדבורים?" (עמ' 185), "כי תחום גידול השקדים בארצות הברית הוא מהמפלצתיים ביותר על פני כדור הארץ" ואמי ריקה מספקת קרוב לתשעים אחוז מהשקדים שנמכרים בעולם. "יותר מחצי מכמות הדבורים בכל ארצות הברית נדרשות בכל שנה להגיע אל העצים האלה בקליפורניה". אלפי משאיות עמוסות בכורות מגיעות אל "אירוע ההאבקה הגדול בעולם".

"טיול בכורות" הוא ספר מעניין ועשיר בידע בתחומים רבים והוא עצמו טיול באזוריה השונים של התרבות ובדיבדב בטבע. בין השאר היא כותבת, "הכורות היא הקוסמוס בועיר אנפין – יש בה את כל דרגות המציאות – את האחד הגדול, ואחריו את התודעה, או התבונה – ואחריה את התופעות החברתיות, הביולוגיות והחומריות, הנאצלות כולן מן האחד הגדול". זאת ועוד, "נחיל הדבורים הוא מקום מפגש עם הרוח של העולם" (עמ' 178-179).

מור קדישון מציגה את עצמה כפילוסופית. הציטטות שהבאתי כאן מספרה מצביעות על כך שהיא מיסטיקאית. יש לי יחס דו־משמעי למיס'טיקה. יחד עם זאת, המשפט "נחיל הדבורים הוא מקום מפגש עם הרוח של העולם" מקסים אותי, כמו נוקש על דלת לבי וניתן לפרשנויות שונות. איני יודעת כמה אנשים מתעניינים בדבורים. רובם אוהבים ללקק דבש ואינם חושבים על אופן ייצורו ועד כמה הישרדותנו תלויה בו.

תומס ברנרד צילום: Imagno / Getty Images

דיין אינו בחנויות. שירה של מאשה קאלקו אולי מצביע על כך שבתרבות הגרמנית אמירה כזאת היתה שכוחה.

פעם אחת הגיעה אלינו אשה זרה שכף רגלה שתתה דם כי בלכתה יחפה דרכה על שבר זכור כית. היא ירדה במרפסת והכל סביבה נמלא דם. אמי נכנסה פנימה והביאה כל מה שצריך כדי לטפל בה והיתה זקוקה לעזרת. לא יכור לתי לזון. הייתי כמשותקת מרוב אִימה. הייתי כבת שבע, וכשלא עשיתי כמצוותה אמרה אמי "ילדה רעה". התפייסתי אתה מוזן, כשנולדו בנותי. היא עשתה למעני מעל ומעבר ליכולתה וכוחותיה.

3.

יהונתן נדב, מנהל הוצאת "ל מאגנס, העניק לי שני ספרים נהדרים. היתה זו פגישתנו הראשונה. זכרתי אותו מהחבורה שהייתי פוגשת לפעמים ברחוב – דן צלקה, דן דאור, אלי הירש ויהונתן נדב. אותו ואת הירש לא הכרתי אז, אבל צלקה ודאור, שהלכו לעולמם צעירים מדי, היו אנשים כה חכמים ומרשימים שנתקנאתי בחבריהם.

הורי, כרוב ההורים בני הדור ההוא, לא ידעו להיות הורים. וכי איך יכלו לדעת?

1.

"אני / גנבתי / אני גנבתי / בוכה. / אותה כה רצינית / ומעולם לא קיבלתי. / שלושה ימי הולדת – / ואז זאת עם עיני הדיו / ושער הצלולוד. / 'כמעט' זה נורא יותר מ'לא'. / כעת יש לי אחת. / (גנובה)". השיר הוא "ילדה רעה" מאת המשוררת הגרמנייה מאשה קאלקו (1907-1975), שתירגמה לעברית דינה פון שוורצה. בחרתי דווקא בו כי לא אחת אמרה לי אמי בילדותי ובנעוריי "את ילדה רעה", ובמשך שנים, אולי עד היום, תפשתי את עצמי ככזאת.

במבוא שלה לספר הצנום "תחת קורת גג זרה" של קאלקו כותבת המתרגמת שחיה של המשוררת עומדים בסימן של פליטות ונדורים. היא נולדה בגליציה בשם מלכה-גולדה אָאָפֶן להורים לא נשואים, שבמלחמת העולם הראשונה ברחו לפרנקפורט ומשם למברוק ואחרי כך לברלין. בברלין היא למדה לימודי ערב באוניברסיטת הומבולדט, החלה לכתוב שירים ונישאה לשאול-אהרן קאלקו. ב-1936 ילדה את בנה היהודי אביתר-אלכסנדר מיכאל, שאביו היה מוסיקאי שעמו התחתנה לאחר גירושה מקאלקו שהיגר לפלשתינה. גם משפחתה של מאשה היגרה לפלשתינה, אבל מאשה עקרה לארצות הברית. אחרי המלחמה שבה לברלין, ואף ששירתה התפרסמה והצליחה היא לא הרגישה שם בבית. ב-1959 היא עלתה לארץ עם בעלה ובנה. כאן חשה בדידות וזרות. את שירה פירסמה בשווייץ, ושם מתה ונקברה.

השירים עדינים ותמציתיים ונוגעים ללב. כמו תמיד עשתה דינה פון שוורצה עבודה נהדרת.

2.

ידידתי הסופרת יעל מדיני השתוממה לא אחת על כך שאמי, שהיתה רופאה במקצועה, אמרה לי שאני ילדה רעה. על עצמה ואחיה היא מסיפרת שהם היו ילדים מוגנים וחשו כך. הורי, כרוב ההורים בני הדור ההוא, לא ידעו להיות הורים. וכי איך יכלו לדעת? את אמי גידלה האומנת הגרמנייה ואבי גדל בבית דודו, שהוליד ילדים רבים, כפי שאני מספרת בספרי החדש "פליטים" שעי

בינתיים קראתי כי בהוצאת יד יצחק בן-צבי יצא ספרו של חוקר הנצרות הקדומה סרג' רוזר "כתבי הברית החדשה כספרות יהודית" שמעניין אותי לא פחות ואולי אף יותר מהספרים שציינתי לעיל. התמזל מזלי ונודע לי על כנס שנערך במי כון לכבוד הספר הזה שכל הרצאותיו תושמענה במחשב. שמעתי את כולן, כמעט יום תמים. זה אכן היה מרתק. רוזר רואה בברית החדשה אוסף כתבים מסוף תקופת הבית השני והם חלק מהספרות היהודית של תקופה זו שנכתבו על-ידי הסיידי ישו. ההקשר היהודי מסייע להבין את ההשקפה הנוצרית הקדומה.

לפי תפיסת המחבר הברית החדשה יכולה לוד רוע אור על תפישות נפוצות בעולם היהודי כך הזמן. במקרים מסוימים לפנינו העדות המוקדמת ביותר לרפואי אמונה שיופיעו לימים במקורות חז"ל, וכך מסורות של חסידי ישו מסייעות לעתים להבין טוב יותר הלכי רוח ביהדות הרחבה מאז. מחד קרו מתמקד בשני תחומים עיקריים, ההקשר היהודי של הברית החדשה וספרות נוצרית סורית מוקדמת.

5.

אני קוראת בהנאה עצומה את ספרו של תומס ברנרד "חקיין הקולות" בתרגומה של טלי קונס (הוצאת "ספריית רות"). הפעם זהו ברנרד אחר מהמצופה. זהו אוסף של 104 סיפורים קצרצרים שכל אחד מהם מעורר פחד, תמיהה או שאלה אתית. כסופרת העסיקה אותי מאוד השאלה אם הוא המציא את הסיפורים או ליקט אותם מהתברנות במציאות. מכיוון שלפי סוף הדבר של קונס הספר נכתב בפרק זמן קצר יש להניח שהמציא את הסיפורים, ואם אמנם כך הדבר כי אז הוא גאון.

כל ערב לפני השינה אני קוראת שתיים או שלוש אנקדוטות וחושבת עליהן, שואלת את עצמי שאלות ואחרי-כך פונה לקרוא בספר אחר. אני מוכיחה להורות שהסיפורים הקצרים הללו מוכיחים לי את סיפוריו הקצרים של קפקא, אם כי אלה סתומים לרוב ולא-מובנים ואילו בסיפוריו של ברנרד אין סתימות ואין משהו על-טבעי או מטפורי. לפעמים הם אכזריים עד אימה, כמו "צליל מזויף" (עמ' 71) שמכריח את הקורא לחשוב על זוויות האכזריות, או הסיפור הקצרצר "מול" שהרלוונטיות שלו לוד מננו מבהילה ומנבאה רע. ודווקא זה הייחב שמעי ניק להם את כוחם. משהו מעין-אגנביות, משהו מעין-סטיירת-לחי מחושבת.